
УДК 378.147:811.111

Наталія Степанівна Назаренко,

*кандидат педагогічних наук доцент, старший викладач
кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

РОЛЬ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті досліджено проблему проектної діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутніх перекладачів та доведено доцільність упровадження методу проектів у навчальний процес вищих навчальних закладів.

Ключові слова: *проект, проектне навчання, проектна діяльність, метод проектів, майбутні перекладачі, професійна компетентність.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до Закону України про вищу освіту основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості, розробка з цією метою відповідних технологій і методів навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти [8]. У цьому контексті організація проектної діяльності майбутніх перекладачів з використанням інформаційних засобів навчання набуває особливого значення у реалізації завдань нової освітньої політики.

© Назаренко Н. С.

Проектна діяльність майбутніх перекладачів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значущих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Роль проектної діяльності, методу проектів важко переоцінити, особливо в контексті вищої педагогічної освіти. Одразу ж зазначимо, що єдиною освітньою галуззю, де ідеї навчального проектування деякою мірою збереглися після 30-х рр. ХХ століття, є професійна освіта. Однак, здійснюване в ньому курсове і дипломне проектування часто також не реалізує закладених у поданій технології можливостей, тому що розробка майбутніми перекладачами дослідницького проекту спрямована не стільки на вирішення конкретної проблеми, скільки на оволодіння ними вміннями та навичками дослідницької діяльності, комплексного застосування отриманих знань. Це пов'язано з вибором тем, які не завжди мають достатньо практичну цінність та новизну та орієнтують майбутніх перекладачів на відкриття того, що вже давно відкрито. У результаті вони не відчують практичного запиту своєї роботи, недостатньо мотивовані на її дослідницький характер та отримання конкретного результату. Ми погоджуємося з Пахомовою Н. Ю. [6], Куріциною В. Н. [5], Колесніковою, Л.І. [3], що найбільш ефективними є творчі проекти, які надають можливість визначити теоретичну, практичну й психологічну готовність до навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ). Проектна діяльність створює умови для творчої самореалізації студентів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати. Студенти набувають досвіду вирішення реальних проблем у майбутньому самостійному житті.

Тому **метою статті** є дослідити проблему ролі проектної діяльності у формуванні професійної компетентності майбутнього перекладача та довести доцільність упровадження методу проектів у навчальний процес ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останнє десятиліття XX століття та на початку XXI століття з'явилися численні публікації, присвячені аналізу проектного методу. В його основі лежать ідеї Дж. Дьюї, який вбачав необхідність подолання протиріччя між особистістю та суспільством. Характерними для розробленої Дж. Дьюї концепції прагматичного навчання є методи, що забезпечують власні відкриття тих, хто навчає і навчається, та які орієнтовані на наукове дослідження як зразок створення стратегії навчання [1].

Ці ідеї знайшли своє висвітлення в розробленому учнем Дж. Дьюї У. Кілпатриком методі проектів, тобто в організації навчання в процесі активної пошукової діяльності, спрямованої на розв'язання конкретної практичної проблеми. Основним мотивом такої діяльності для тих, хто навчається, стає не стільки сам процес пізнання, скільки спроба розв'язати конкретну проблему, розробити необхідні рекомендації, що будуть використані на практиці. При цьому цінність проекту визначається його освітнім, розвивальним і виховним потенціалом, тобто можливістю залучити тих, хто навчається, до найрізноманітніших видів діяльності, які забезпечують не лише розширення їхнього кругозору, життєвого досвіду, але й оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності [2, с. 78].

У зарубіжних школах Європи та Америки цей метод розвивався активно і досить успішно. Його популярність була зумовлена раціональним поєднанням теоретичних знань і практичного досвіду для вирішення конкретних проблем [2, с. 40].

Саме поняття “проект” вперше з'явилося у XVII–XVIII століттях і було синонімом для слів “експеримент” у природничих науках і “розгляд справ” у юриспруденції. Пізніше, у XIX столітті були визначені ще дві моделі проектів, які використовуються і сьогодні. Перша, більш давня, модель Вудворда передбачає, що студенти спочатку вивчають матеріал, набувають знань та навичок, які в подальшому знадобляться для конструювання проектів. Друга, більш сучасна, модель Річардса передбачає “занурення” в проблему, її фундаментальне дослідження. Сьогодні існує безліч різних трактувань поняття “проекткування” і, відшукуючи серед них інваріантну основу, Дж. Джонсон

визначає його як “процес, який дає початок змінам у штучному середовищі” [2]. В. І. Слободченко розглядає проектування як механізм розвитку освіти – вищу форму інноваційної діяльності в освіті, яка не зводиться ні до оновлення, ні до нововведення. Предметом проектування є створення нових умов розвитку освіти в цілому, переходу її з одного стану в інший. Він виділяє такі типи робіт і основні етапи проектування:

концептуалізація (розробка концепції проекрованої реформи);

програмування (сукупність необхідних видів діяльності в їх логічній і тимчасовій послідовності);

планування дій щодо реалізації проекту, який включає в себе зазначені види розробок, реальні завдання, виконавців, кінцеві результати, споживачів;

практична реалізація задуму (цілеспрямоване формування особливого виду ресурсів: інтелектуально-вольового, морально-позиційного, управлінського, професійно-діяльнісного тощо [4, с. 10].

Під навчальним телекомунікаційним проектом Є. С. Полат розуміє “об’єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність партнерів, організовану на основі комп’ютерних телекомунікацій, які мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності. Він наводить таку типологію проектних робіт за основним видом діяльності: дослідження, творчі, рольові та ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проекти; за предметно-змістовою галуззю: монопроекти та міжпредметні проекти; за характером координації проекту: з відкритою, явною, прихованою координацією; за характером контактів: внутрішні, регіональні, міжнародні; за кількістю учасників проекту: особистісні, парні, групові; за тривалістю: короткострокові та довгострокові [7, с. 8]. В. Д. Симоненко під навчальним творчим проектом розуміє самостійно розроблені та виготовлені товари (послуги) від ідеї до її втілення, що має суб’єктну або об’єктну новизну і виконується під контролем та консультуванням викладача [4, с. 12].

Дослідження доводять, що, виконуючи проект, суб’єкт навчання розвиває операції мислення, навички пошуку інформації, аналізу, екс-

периментування, прийняття рішення, самостійної роботи й роботи в групах. Вони уявно моделюють ідеї. У них розвиваються навички виготовлення виробів, поглиблюються знання та розуміння матеріалів, виробничих процесів та професій. Вони здатні застосувати та поглиблювати знання, отримані в галузі інших природничих наук, мистецтві, математиці та гуманітарних науках. Вони розвиваються як творчі, активні особистості, здатні навчатись самостійно [3, с. 14].

Водночас із поняттям “проект” у психолого-педагогічній літературі повною мірою використовуються і поняття “проектна діяльність”, “творча проектна діяльність”, “проектне навчання”, “метод проектів”. В одному випадку проектна діяльність розглядається як частина навчальної діяльності, що включає в себе елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтованої, перетворюючої, творчої та практичної діяльності. Вона несе в собі всі якості діяльності. Тому в її структурі можна виділити такі компоненти, як мотив, мета, способи, засоби, предмет, результат [5, с. 61].

На думку вчених, проектне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, тому що воно: особистісно-орієнтоване; активізує безліч дидактичних підходів – навчання у процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусія, командне навчання; самомотивуюче, що означає зростання інтересу та включення в роботу в процесі її виконання; підтримує педагогічні цілі в когнітивній, афектній та психомоторній галузях на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших безпосередньо в конкретній справі; приносить задоволення студентам, які бачать продукт своєї власної праці [5, с. 62].

Основними принципами проектного навчання є добровільність вибору виду діяльності кожним студентом; врахування інтересів та психологічних особливостей певної вікової групи студентів; посиленість роботи, доведення її до логічного кінця; формування основ культури праці, якісне виготовлення та естетичне оформлення об’єктів; корисна значущість виконаних проектів; дотримання правил безпеки праці [3].

Основи застосування методів проектів висвітлені в дослідженнях Н. Ю. Пахомової, Л. Б. Переверзева, В. Г. Лоли [6].

Аналіз цих робіт показав, що проекти застосовуються у процесі вивчення будь-якого курсу і дисципліни, іноземної мови зокрема. Одним із прикладів застосування методу проектів на заняттях з іноземної мови є презентація. Презентація проводиться з метою перевірки рівня навченості – на підсумковому занятті або як частина екзамєну (30 %); міні-презентації – на звичайних заняттях. Важливість уміння проводити презентацію зростає у зв'язку з необхідністю навчити майбутніх перекладачів виступати перед аудиторією, англomовною зокрема, використовувати технічні засоби навчання, відповідати на запитання. Під час виконання проекту майбутні перекладачі дізнаються, як правильно розпочати презентацію, оформити слайди, відповісти на запитання, які фактори можуть вплинути на успішне проведення презентації (уміння спілкуватися, володіння іноземною мовою, голос, наочність, зовнішній вигляд). Вивчаючи правила організації та проведення презентації, готуючи матеріал, майбутні перекладачі навчаються працювати в групі, розподіляти обов'язки. Розвивальний ефект підготовки проектів відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі майбутніх перекладачів, в оволодінні дослідницькими методами мислення, формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності з великої кількості альтернативних підходів з урахуванням її наслідків для природи і суспільства; вмінні мислити системно і комплексно, самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, безупинно опановувати нові знання й застосовувати їх як засіб перетворювальної діяльності. Використання методу проектів сприяє формуванню високого рівня здібностей і наукових знань майбутніх перекладачів.

Саме “проекування” – поняття, що відображає дію стосовно створення моделі побудови майбутніх планованих процесів та явищ. Під “педагогічним проектуванням” мають на увазі нерегламентовану, творчу, поліфункціональну діяльність, що виконує аналітичну, прогностичну, конструктивну, організаційну і рефлексивну функції [7, с. 9].

Проектування потребує розуміння, співтворчості, співпереживання авторів і користувачів. Це дозволяє проекту бути посередником між людьми, які мають спільність поглядів на його предмет, мету і цінності передбачуваної ними діяльності. Таким чином, можливе збагачення та розвиток ціннісно-мотиваційної складової професійної компетентності.

Суттєвою особливістю проектування в освіті є його взаємозв'язок з інноваційною діяльністю, спрямованою на перетворення освітніх систем, і проектування є засобом здійснення саме системних змін. І ця його особливість потребує звернення педагогічного колективу до фундаментальних психолого-педагогічних, соціокультурних, методологічних знань, до нових педагогічних технологій, що дозволяє збагатити професійно-змістову та професійно-діяльнісну складові компетентності.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у вказаному напрямі. Отже, під проектною діяльністю майбутніх перекладачів у ВНЗ ми розуміємо спільну, обґрунтовану, сплановану й усвідомлену діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи, і спрямована на формування в них певної системи інтелектуальних і практичних умінь. А метод проектів ми розглядаємо як структурно-організаційну форму педагогічного процесу у ВНЗ, що моделює професійну діяльність майбутніх перекладачів і забезпечує інтегровану освіту, використання ними різного роду знань, розвиток і вдосконалення професійних навичок та умінь. Він забезпечує перехід від традиційних освітніх технологій до нового типу навчання: знаково-контекстного, що відтворює предметний та соціальний контексти майбутньої професійної діяльності, посилює розвивальний характер педагогічної освіти у вищих навчальних закладах.

Метою методу проектів є розвиток самоосвітньої активності у майбутніх перекладачів. У результаті творчої практичної діяльності вони створюють кінцевий продукт у вигляді нових знань і умінь. За допомогою методу проектів можна навчити: виявляти та визначати наукові й практичні проблеми; здійснювати аналіз та знаходити шляхи розв'язання зазначених проблем; розвивати вміння працювати з

інформацією; знаходити необхідне джерело (дані) в довідковій літературі або в засобах масової інформації; застосовувати отриману інформацію з метою розв'язання поставлених завдань.

Проектне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, тому що воно: особистісно-орієнтоване; активізує безліч дидактичних підходів – навчання у процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусія, командне навчання; самомотивуюче, що означає зростання інтересу та включення в роботу в міру її виконання; підтримує педагогічні цілі в когнітивній, афектній та психомоторній галузях на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших безпосередньо в конкретній справі; приносить задоволення майбутнім перекладачам, які бачать продукт своєї власної праці.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми. Спеціального дослідження потребує проблема застосування методу проектів на заняттях з іноземної мови з метою формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів.

Список використаної літератури

1. Дьюї Джон. Школа і суспільство / Джон Дьюї // Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / Є. І. Коваленко. – К. : Центр навч. літ., 2006. – С. 449–463.
2. Коваленко В. О. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї та їх вплив на педагогічну теорію і практику в Україні (20-ті роки ХХ ст.) : дис. ... канд. пед. наук / Коваленко В. О. – К., 2000. – 188 с.
3. Колесникова Л. И. Совместное проектирование как фактор профессиональной компетентности преподавателя педагогического комплекса. Автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – общая педагогика, история педагогики и образования / Иркутский гос. пед. ун-т. – Иркутск, 2002. – 20 с.
4. Кратасюк Л. Метод проектів у системі особистісно зорієнтованої мовної освіти / Л. Кратасюк // Українська мова і література в школі : науково-методичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 10–14.

5. Курицина В. Н. Метод проектов: вчера, сегодня, завтра // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. – Воронеж : ВГПУ, 2000. – С. 59–63.

6. Пахомова Н. Ю. Метод проектов // Технологическое образование : международный спец. выпуск журнала “Информатика и образование”, посвящ. II Междунар. конгрессу ЮНЕСКО “Образование и информатика”, – М. : РФ, 1–5 июля 1996. – С. 92–96.

7. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 8–10.

8. Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Рецензент – кандидат педагогических наук, доцент Щеголева Т. Л.

Статья надійшла до редакції 26.11.2015

Nazarenko N. S. Роль проектной деятельности в формировании профессиональной компетентности будущих переводчиков

В статье исследована проблема проектной деятельности как средства формирования профессиональной компетентности будущих переводчиков и доказана целесообразность внедрения методов проектов в учебный процесс высших учебных заведений.

Ключевые слова: *проект, проектное обучение, проектная деятельность, метод проектов, будущие переводчики, профессиональная компетентность.*

Nazarenko N. S. The role of project activity in forming future interpreters' professional competence

The problem of project activity as means of forming future interpreters' professional competence has been researched and advisability of implementation of the method of projects into the study course of higher educational establishments has been proved in the article.

It has been determined that project activity is common, substantiated, recognized, planned activity which has the general purpose, certain methods and is directed to form the system of practical and intellectual skills. The method of projects is considered to be the structural and organizational form of the pedagogical process in the higher educational establishment

which makes the model of professional activity of future interpreters and provides integrated education, using different types of knowledge, development and improvement of professional skills. It provides transit from traditional educational technologies to the new type of studying – mark and context education – which reflects subject and social contexts of future professional activity. The purpose of the method of projects is to develop self education activity of future interpreters. As a result of their creative practical activity they receive the final product in the form of new skills. Due to the method of projects you can teach to detect and determine practical and scientific problems, analyze them, find the ways of their deciding, develop skills of working with data, making direct references, quotations, footnotes, cross-references, use certain information with the aim of performing duties and tasks. Project studying is a good stimulus for education whereas it is personality oriented, it activates a lot of approaches: studying in the process of activity, independent lessons, joint lessons, brainstorming, role-playing, evristic and problem education, discussion, command education, selfmotivating education, which means growing interest in the process of activity and doing a new portion of job after finishing the previous one. It supports pedagogical purposes in cognitive, affective, psychological branches at all levels – knowledge, its understanding and implementing, analysis, synthesis – allows to be taught from your own experience and experience of other people in the concrete deed, to enjoy the result of your own job. Having analyzed scientific literature the author admits that the method of projects is used while teaching any discipline. This method is widely used in the process of teaching English and disciplines connected with translation. The example of that is presentation, which is used at the final lessons (as a part of the exam 30%) as well as at the ordinary lessons. It has been proved that developing effect of the project preparation is in cognitive interest of future interpreters to acquire research methods of thinking, to get new knowledge and use as means of converting activity. It has been determined that the main role of project activity is forming high level of skills and scientific knowledge of future interpreters.

Keywords: *project, project teaching, project activity, method of projects, future interpreters, professional competence.*